

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospodine predsjedniče, uvaženi članovi Vijeća,

Dopustite mi da vam na početku svima osobno pošelim dobro zdravlje, a vašim zemljama uspjeh u prevladavanju trenutne pandemije. Zahvalan sam što je Vijeće još uvijek spremno i u mogućnosti posvetiti svoje vrijeme raspravi o Bosni i Hercegovini, koja i dalje zahtijeva našu pažnju i opredijeljenost.

Kao što sam istaknuo u svom izvješću, Bosna i Hercegovina se, kao i većina vaših zemalja, trenutno nalazi usred pandemije covida-19. Iako je još uvijek prerano davati detaljnije ocjene, sa zadovoljstvom mogu izvijestiti da je BiH do sada očito uspjela izbjeći veliko širenje epidemije i značajan broj smrtnih slučajeva kako je zabilježeno u nekim drugim zemljama.

I dok su oba entiteta, Federacija BiH i Republika Srpska, rano poduzela odgovarajuće mjere i na samom početku pokazala spremnost na suradnju, uključujući i suradnju s institucijama na državnoj razini, BiH na kraju još uvijek nije uspjela

uspostaviti funkcionalan mehanizam koordinacije kako bi se borila sa zdravstvenom krizom i na odgovarajući način koordinirala mjere za rješavanje ekonomskih posljedica epidemije. Zbog nepostojanja koordinacije, trenutno se u svakom entitetu primjenjuje različita razina mjera, a za sada se čini da nema plana za ublažavanje ekonomskih posljedica koji se odnosi na cijelu zemlju.

U ovoj krizi, međunarodna zajednica je izuzetno pomogla BiH osiguravajući finansijsku i materijalnu pomoć organima BiH na svim razinama vlasti. S druge strane, organi vlasti u BiH još uvijek nisu uspjeli postići politički dogovor o raspodjeli finansijske pomoći MMF-a. Ipak, jedan od najvećih izazova za zemlju predstavlja pronalaženje načina za minimiziranje rizika od pojave korupcije povezane s upravljanjem međunarodnom finansijskom i materijalnom pomoći. Iako organi vlasti BiH moraju istražiti navode o korupciji i pokrenuti postupke na temelju takvih navoda, iskreno preporučujem kolegama u međunarodnoj zajednici da uspostave mehanizme, kojima će rukovoditi međunarodna zajednica, kako bi pratili kretanje svoje finansijske i materijalne pomoći kako bi se izbjeglo profitiranje.

No, dopustite mi sada ukazati na značajan trenutak do kojega je došlo nakon što sam završio pisanje ovog izvješća.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine 28. travnja najavilo je pokretanje procesa za provedbu 14 ključnih prioriteta iz Mišljenja Europske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU iz svibnja 2019. godine.

Na taj način, Predsjedništvo je ponovno potvrdilo svoju opredijeljenost da je članstvo u EU strateški cilj i prioritet njene vanjske politike. Predsjedništvo BiH je uspostavilo ad hoc političku radnu skupinu. Ova skupina prekjučer je usvojila jasne smjernice za provedbu prioriteta koji se odnose na

članstvo u EU.

Ovo je rezultat napora EU i njenih međunarodnih partnera i na tome im čestitam i želim puno uspjeha u ovom pothvatu koji još više dobiva na značaju uoči Samita zemalja Zapadnog Balkana koji također počinje danas.

Dame i gospodo,

Brine me, međutim, da će se neke političke stranke u Bosni i Hercegovini vratiti na status quo iz vremena prije epidemije, tijekom kojega su stranke iz vladajuće koalicije u Republici Srpskoj blokirale odlučivanje na državnoj razini. Ovom blokadom te stranke pokušale su nametnuti razgovor o odlasku stranih sudaca iz Ustavnog suda BiH. Ukoliko bi strani suci napustili Ustavni sud BiH, neke političke stranke koje imaju za cilj ukidanje postojećega uređenja u BiH bi de facto stekle političku kontrolu nad Sudom. U tom slučaju, one bi mogle provoditi svoju separatističku politiku ili pak politiku uspostavljanja trećeg entiteta uz pomoć Suda. Mogle bi čak i ustavno ozvaničiti takve odluke.

Iz tog razloga, u potpunosti podržavam nedavno imenovanje profesorice Angelike Nußberger, izuzetne pravnice, njemačke državljanke, u Ustavni sud Bosne i Hercegovine, i očekujem daljnji nastavak rada međunarodnih sudaca. Sve ovo je, naravno, utemeljeno na Ustavu BiH i Općem okvirnom sporazumu za mir.

Također bih vas želio obavijestiti da je Vlada Republike Srpske formirana u kratkom roku, kao prva Vlada formirana nakon izbora. Nažalost, nova Vlada Federacije BiH još uvijek nije formirana, iako je prošlo više od 18 mjeseci od održavanja općih izbora u listopadu 2018. godine, jer jedna politička stranka i dalje uvjetuje formiranje Vlade promjenama Izbornoga zakona BiH.

Također, građanima Mostara je uskraćeno pravo glasovanja na lokalnim izborima već više od deset godina, a Mostar je peti najveći grad u BiH. Također, presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci još uvijek nije provedena, više od 10 godina od njenog donošenja. Druge slične presude u slučajevima koji se odnose na kršenje ljudskih prava također još uvijek nisu provedene, a jedna od njih odnosi se na obvezu da pripadnici srpskoga naroda moraju imati ravnopravan status u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, gdje nisu priznati kao konstitutivan narod. Dakle, pripadnici srpskog naroda moraju dobiti isti status kao druga dva konstitutivna naroda u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, gdje su priznata samo dva konstitutivna naroda – Hrvati i Bošnjaci – ali ne i Srbi. Ova odluka također nije provedena već deset godina.

Dame i gospodo,

U Bosni i Hercegovini u listopadu ove godine trebaju se održati općinski izbori. Središnje izborno povjerenstvo je upozorilo da, zbog neusvajanja državnoga proračuna za 2020. godinu, možda neće biti u mogućnosti krenuti s prijeko potrebnim pripremama koje trebaju početi s objavom izbora, što je po zakonu obvezna uraditi do sutra, 7. svibnja. Međutim, svibanj je već počeo, a imamo samo privremeni proračun. Da bi se osigurala dodatna sredstva za izbore treba nam redovni proračun i nadamo se da će on biti usvojen do kraja svibnja.

Središnje izborno povjerenstvo također je upozorilo da je moguće da neke od potrebnih pripremni aktivnosti za izbore, a možda i sami izbori, neće moći biti provedeni prema rasporedu zbog uvjeta i ograničenja koje nameće pandemija. Povjerenstvo je predložilo zakonske odredbe koje bi mu omogućilo odlaganje izbora na period duži od onog koji je trenutno moguć sukladno zakonu, otprilike za mjesec dana.

Čini se da je rad Središnjeg izbornog povjerenstva još više

otežan činjenicom da neke političke stranke osporavaju nedavni izbor novih članova SIP-a. Kao rezultat, neke političke stranke i institucije pod njihovom kontrolom odbijaju surađivati sa SIP-om, što je neprihvatljivo. Pred sudom se nalaze predmeti kojima se osporava izbor članova SIP-a, čime će se pojasniti njihova zakonitost. No, sve dok sud ne donese odluku o tome, ti članovi ostaju na svojim funkcijama, a sve institucije i stranke trebaju surađivati sa SIP-om i njegovim članovima.

Drage kolege,

Ove godine obilježavamo nekoliko važnih obljetnica. U srpnju obilježavamo 25 godina od srebreničkoga genocida. Zbog mjera za zaustavljanje pandemije možda će se morati smanjiti opseg komemorativnih aktivnosti, ali, bez obzira na to, ta tragedija i dalje je velika u našem kolektivnom sjećanju. Međunarodni sudovi su presudili da je ono što se dogodilo u Srebrenici u srpnju 1995. godine bio genocid, i to ništa ne može promijeniti. Riječ je o Međunarodnom sudu za bivšu Jugoslaviju, koji je 1993. osnovalo Vijeće sigurnosti. Nitko ne može prepravljati povijest. Ali u Bosni i Hercegovini još uvijek ima onih koji poriču da je počinjen genocid, koji osporavaju presude o ratnim zločinima i koji veličaju osuđene ratne zločince, koji dobivaju spomenike i po kojima se nazivaju studentski domovi. To mora prestati. Apeliram na sve narode da priznaju stradanja drugih – svi su stradali, apsolutno – i da se okupe u žalosti. Vjerojatno je također nužno da se zakonski uredi pitanje negiranja genocida i holokausta.

U listopadu ove godine napunit će se 20 godina od donošenja Rezolucije 1325 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, povijesne rezolucije kojom se potvrđuje uloga žena u sprečavanju i rješavanju sukoba, građenju mira, očuvanju mira, humanitarnom odgovoru i poslijeratnoj obnovi. U tom smislu,

želim pohvaliti državnu Agenciju za jednakost spolova unutar državnog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice na održavanju Tijela za koordinaciju akcijskog plana za provedbu Rezolucije 1325.

Konačno, u studenom će se napuniti 25 godina od zaključivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Daytonu, a u prosincu od njegovog potpisivanja u Parizu. U duhu ponovno iskazanog opredjeljenja, vlasti Bosne i Hercegovine i međunarodna zajednica trebaju se još jednom obvezati na očuvanje daytonske strukture jačanjem državnih institucija i nadležnosti koje su preuzele u skladu s ovlastima države iz Ustava Bosne i Hercegovine. To ne znači centralizaciju nego jačanje funkcionalnosti države.

Trebamo se sjetiti da prve rečenice preambule Ustava Bosne i Hercegovine ističu poštivanje ljudskoga dostojanstva, slobode i jednakosti kao i mira, pravde, tolerancije i pomirenja. Što prije se strane u potpunosti opredijele za ove vrijednosti, to prije će moj zadatak biti proveden.

A prije svega, BiH mora unaprijediti vladavinu prava i borbu protiv velike pandemije zvane korupcija. To je kamen temeljac demokracije i funkcionalnosti svake zemlje. Mladi mi sada govore da odlaze iz Bosne i Hercegovine ne zato što nemaju posla nego zato što nema vladavine prava. Mislim da tome trebamo pokloniti više pozornosti. Ohrabren sam činjenicom da su se bh. zvaničnici ponovno opredijelili za provedbu prioriteta EU kako bi promijenili određene zakonske odredbe u ovoj oblasti. Ali to očito nije dovoljno. Vladavina prava ne tiče se samo usvajanja zakona. Ti zakoni se moraju u potpunosti provoditi. To je stalna obveza, stanje uma i mora biti način života.

Dame i gospodo,

Međunarodna zajednica ne smije izgubiti iz vida što je bitno u Bosni i Hercegovini i mora zajedno raditi kako bi sačuvala ono

što je zajednički investirala u vremenu i novcu u posljednjih 25 godina – ne radi same sebe nego u ime života koji su izgubljeni tijekom sukoba i u ime onih koji su preživjeli i koji se još uvijek nadaju boljoj budućnosti za sebe i za buduća pokoljenja. Trebamo biti strpljivi s Bosnom i Hercegovinom i oprezni kada je riječ o mijenjanju međunarodne nazočnosti u njoj. Mi kao međunarodna zajednica trebamo raditi zajedno. Jedinstvo je naša najveća snaga. To je jedini recept za uspjeh u našim nastojanjima za osiguranjem dugoročne stabilnosti i održivosti države BiH.

Konačno, drage kolege, dopustite mi podsjetiti da u brojnim svjetskim državama ovih dana obilježavamo kraj Drugoga svjetskog rata te da smo zahvalni saveznicima koji su porazili nacizam. To se dogodilo i u mojoj domovini Austriji i izrazili smo svoju zahvalnost kroz puno spomenika koji su podignuti prije 75 godina.

U Austriji su saveznici ostali desetak godina, nadzirući ponovnu uspostavu demokracije. Oni su spriječili povratak fašizma i pomogli našoj osiromašenoj zemlji kroz Marshallov plan. Šire gledajući, nekadašnji najveći neprijatelji, Francuska i Njemačka, danas su ne samo stupovi Europske unije nego i globalni stupovi mira i stabilnosti. To nikad ne treba zaboraviti.

Nema boljega primjera pomirenja i politike okrenute budućnosti. Tu imam na umu i situaciju u Bosni i Hercegovini, gdje će u konačnici mir, stabilnost i prosperitet pobijediti.

Hvala.